Astronomia
Computus.

Computus. Summarius computus ex variis computualibus libris breviter recollectus.

Crac. per Hier. Viet. 1541.

Biblioteka Jagiellońska.

VIII a. 7.

Donavit J. C. Sterzlowski

4/12 1854

<u>Matem</u> № 283.

SVMMARI=

VS COMPVTVS EX VARIIS CON= putualibus libris breuiter recollectus, cū additione declarationum capituli uniuſcuiuſq;, denuo caſtigatus & reuiſus.

ADHORTATIO AD IVVENTV= TEM.

Deſidiam fugias moneo ſtudioſa Iuuentus
Viuere ſi cupies poſt tua fata diu.
Dum facies uernat, teneræ lanugine genæ,
Dumq; carent, & dum ſeruidus humor adeſt.
Pelle moram ut diſcas, duro nec parce labori
Ardua ſollicito nulla labore carent.
Quicquid doctrinæ capis, hoc didiciſſe iuuabit,
Dum caput annoſum ruga ſenilis arat.
Semper eunt tanto fugientia tempora motu.
Hinc redit ad primos lapſa nec hora dies.
Otia tunc fugias, ſtudijs inuiſa ſerenis.
Nullus ab ignauo pectore ſurgit honos.
Sperne merum Nyſea procul fuge feſta bimatris.
Cum cyphis cyatis, pocula pelle procul.
Triſte ſit occiduas Phœbum prius iſſe ſub undas
Quam te doctrinas non didiciſſe nouas.
Sic tibi perpetuum decus, & quem nulla uetuſtas
Obruat, æterna lege manebit honor.

VIII. a. 7.
Cim. O. 119.
BIBLIOTH: UNIV. JAGELLONICAE

PRAEFATIO.

OMNIS clericus laudi ſummi dei & officijs aſtrictus diuinis, ea negligere nõ debet, ſine qbus cultus diuinus nõ recte tractatur. Cognitionem igitur quiuis ſacris ordinibus inſignitus aut inſigniẽdus, habere debet, et notitiã illorũ, quæ attinẽt & ſpectãt adregimẽ Eccleſiæ & populi. Quorũ nũero eſt unum, ſcilicet ars cõputiſtica, quattuor enim, ut in ſcripturis ſacris legimus, clerici ſcire tenentur, quæ in his uerſibus deſcribuntur.

Clerus in Eccleſia quatuor ſciat eſſe tenenda,
Grãmaticã, Muſicã. Ius Canonũ, atq; Kalẽdas. Primo tenẽtur clerici ſcire Grãmaticam, ut ea quæ in ſcripturis diuinis legerint intelligãt, qbus intellectis, populũ dei erudiãt et doceãt. Secundo tenẽtur ſcire Muſicã, ut deũ in eccleſijs laudent modulatiõe cantus, & populum ad deuotionẽ inducãt. Tertio Ius Canonũ, & decreta ſanctorũ patrũ, ut matrimonia recto ordine admittãt, q̃ aũt cõtra eccleſiæ ordinẽ & ſanctorũ patrũ ĩſtituta cõtracta ſunt, diſſoluãt et nõ admittãt. Cãoneſq; pœnitẽtiales addiſcãt, ne ex ignorãtia populũ eis cõmiſſum in piculũ dãnatiõis inducãt. Quarto tenentur ſcire Kalẽdas, hoc eſt, ut feſta maxĩe mobilia quæ ſp ad uariationẽ interualli uariãtur, certo & cõgruo tẽpore celebrãda populo indicent. Præſens itaq; tractatulus ea oĩa pſciale declarat, quæ ad idẽ neceſſario cõcurrũt, puta Ciclũ lũarẽ ſiue aureũ nũerũ. Ciclũ Inditiõis. Ciclũ ſolarẽ, & cætera ſcitu neceſſaria. Hoc tamẽ aduerte, ꝙ carmĩa ipſa in iſto opuſculo poſita in quãtitate claudicãt. Nobis tamẽ hic quãtitas nõ eſt attendenda, ſed magis praxis omnium infraſcriptorum perquirenda.

INVOCATIO NVMINIS DIVINI.

Pneumatis auxilio ualeam laborare uocato
Sit pius aſtripotens finis & initium.

SVSCEPTIO OPERIS.

Gaudent de breuibus fugiunt diſpendia longa.
Sermo placet metri, metra modernus amat.

PROLOGVS.

Accipiens tutus quis phani ſit modo cultus,
Et cui conueniat is minuendi modus.

CAPITVLVM PRIMVM, *De Ciclo Solari.*

Mille, tricen, tollaſq; monos, & cum nonaginta,
Si ſupereſt ſupra tunc totidem reape.

¶ Declaratio textus. In hoc primo capitulo docetur praxis Cicli ſolaris quo pacto inuẽiri debet/ poſt ſubtractos annos ab annis incarnatiõnis dñi/ reſidui diuidãtur per. 28. ⁊ qui reſiduũ fuerit poſt talem operationẽ pro Ciclo ſolis habetur. Vnde Ciclus ſolaris eſt ſpacium. 2 .annorũ in quo coucurrunt oñes litere dñicales q̄ nunq̃ redire poſſunt in eodem ordine/ niſi poſt. 28. ãnos/ vt cũ aliqua litera de iſtis ſeptem/ videlicet A b c d e f g. eſt litera dñicalis/ tunc talis in ordine tali et nũero/ non poteſt eſſe dominicalis litera niſi poſt viginti octo annos.

CAPITVLVM *Secundum de Litera dominicali.*

Cum quæris totam ciclus domini manifeſtat,
Hæc per metra duo quæ dedit ante Ioan.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
gf	e	d	c	bag	f	e	dc	b	a	
Griſ. e.	*dit.*	*a.*	*bas.*	*gri.*	*ſo.*	*nes.*	*dic.*	*bo.*	*na.*	
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	
g	fe	d	c	B	ag	f	e	d	cb	
Gri. ſe.	*di.*	*a.*	*bus.*	*aug.*	*for.*	*e.*	*dus.*	*ab.*		

22 23 24 25 26 27 28
a g f ed c b a
Aug. gur. fi. ed. oc. ob' au.

Litera domini præcedens tibi fiet,
Si biſext fuerit ſed bina tibi erit.

¶ In hoc Capitulo determinat de litera dñicali quid ſit et quod poſſunt eſſe litere dñicales. Unde litera dñicalis diffinitur ſic. eſt litera/per quã cognoſcitˀ in calẽdariis quis dies ſit dñicus/et quis ferialis. Litera enĩ que eſt dñicalis diẽ dñicũ repreſentat/et alie ſex ſecundum ordinẽ alios dies ſeptimane oſtendũt. Dicũt aũt litere dñicales nõ ꝙ omẽs iſte litere vno anno eſſent litere dñicales/ſed ideo quia ſecundũ ſucceſſionẽ ãnorũ quelibet illa poteſt fieri litera dñicalis. In quibuſdã quoqꝫ ãnis litera dñicalis bis variatur/ ⁊ ſecũdũ hoc annus eſt duplex/ſcilicet cõmunis ⁊ biſextilis. Cõmunis annus eſt ille/qui cõtinet 365 dies/⁊ 6 horas/ ⁊ illorum ãnorũ ſunt tres/in quibus ſemel litera dñicalis variatˀ/ſcilicet primus ſecũdus tertius poſt ãnũ biſextilem. Biſextilis vero annus eſt qui habet 366 dies/et in iſto anno litera dñicalis bis variatur/ et hoc cognoſces per verſus ſupra dictos.

CAPITVLVM *Tertium de utriſqꝫ concurrentibus.*

Litera demonſtrat concurrentes tibi ſemper
Anni per primam, ſed reliquos reliquam.

Declaratio textus. ¶ Inuenta litera dñicali aliquo anno per eandẽ cõcurrentes vtriqꝫ inueniuntˀ videlicet anni ⁊ hebdomadarũ. Unde cõcurrẽtes ãni ſunt dies qui incipiũt a prima dñica poſt feſtũ natiuitatis Chriſti/ vſqꝫ ad feſtũ Circũciſiõis diem dñicum includẽdo et feſtũ circũciſiõis excludẽdo. Cõcurrẽtes vero hebdomadarũ ſunt dies ſuperflu /qui incipiũt a die Natiuitatis Chriſti vſqꝫ ad diem dominicã proximã/diẽ natiuitatis includendo/ et diem dominicam excludendo Ut patet in figura ſubſcripta.

Concurrentes anni,	0	6	5	4	3	2	1
Literæ dominicales.	A	b	c	d	e	f	g
Cõcurrẽtes hebdomadarũ.	0	1	2	3	1	5	6

CAPITVLVM *Quartum de Cyclo Lunari.*

Mille tricen tollas cum ſeptem & octoginta,
Et monos adijcies, deuide deca nouem.

Declaratio textus. ¶ Poſt ſubtractionẽ annorum in textu poſitorũ ab annis incarnationis dñi/reſidui ãni poſt talẽ ſubtractionẽ factã/quibus debet primũ addi vnitas/tãdẽ diuidãtur per. 19. quicquid reſiduũ fuerit poſt talẽ operationẽ/pro Ciclo lunari tenebitur. Vnde Ciclus lunaris diffinitur ſic. Eſt ſpaciũ tẽporis in quo omnes difformitates et varietates contingentes ex cõiunctione Solis et Lune/ad ſtatum priſtinum reducũtur/⁊ cõtinet 19. ãnos. alio mõ Ciclus lũaris dr aure⁹ nũer⁹ ⁊ hoc duplici d causa. prima/qꝛ ſicut aurũ pcellit alia metalla ⁊ mineras valore/ſic ⁊ cicl⁹ lũaris pcellit oẽs alios nũeros/p quos aliqd queri⁹ ⁊ practica⁹. ſcdo dr aure⁹ nũerus qꝛ Caldei q fuerũt diligẽtiſſimi in ſtudio ſtellarũ ⁊ Aſtronomie iuẽtores/hũc nũerũ miſerũt romanis: q cõſiderãtes vtilitatẽ huius nũeri: inſcripſerũt eum in libris ſuis et calendarijs aureis literis. Nos vero cum rubro colore deſignamus.

CAPITVLVM *Quintum de Ciclo Inditionis.*

Mille tricen tollas, q; duos annos nonaginta
Si quind excedit ſubtrahe quind debite.

¶ Declaratio talis eſt. Subtractis ãnis in lrã poſitis ab ãnis incarnatiõis dñi/relicti ãni facta ſubtractiõe ſubtrahant totiẽs quotiẽs neceſſe fuerit/⁊ quicquid reſidui relictũ fuerit poſt talẽ ſubtractione/ille numerus indicabit inditionẽ. Vel potius diuidant ãni poſt ſubtractionẽ remanẽtes per. 15. et ſic inuenient indicio. Vnde indicio eſt ſpaciũ. 15. annorũ que per ipſos romãos eſt inuenta. Nã vt liquet ex hiſtorijs plurimorũ hiſto-

riographorum. Romani dominantes pene toti orbi/nationes exteras ſibi ſubiugatas reddiderũt tributarias/ ita ꝙ primis quinqȝ annis pro tributo offerebant aurũ argentũ/ et alias res precioſas/pro augmẽto rei publice Romane. Sequẽtibus quinqȝ annis cũ portabãt es/ metallum pro effundendis(deorũ et virorũ fortiũ magna geſta factorum)ſimulachris et imaginibus. Reliqs vero quinqȝ annis cõtribuebãt ferrum pro diſponẽdis armis bellicis/et alijs rebus millitie neceſſarijs.

CAPITVLVM Sextum de Interuallo.

Quota fuit cicli lunaris reape totam
Interualla tibi ſic bene conſpiaes.

1 2 3 4 5 6
7 6 8 7 5 8
Etheras aretra ſrandula baculos edere claudunt
7 8 9 10 11 12
6 9 7 6 9 7
Fraude diuertere gaudens candit anaſtroſa dentans
12 14 15 16 17 18 19
5 8 7 5 8 6 9
Grunt eblatans alicens drota blandens enſtra clementis.

CAVTELE TRES.

Hebdas ſi quæras tenet ultima litera ueras
Litera ſi domini præcedit iungere debes
Si.g.ſecuada foret prædictis hebdaq; donet.

¶ Declaratio. Per iſtos verſus hebdomadas intervalli ſic inuenies/numera annos Cicli lunaris per iũcturas digitorũ vſqȝ ad annũ quẽ vis ſcire poſtea predictos verſus nũera locando in quolibet membro vnã dictionem/ ⁊ dictio articuli anni Cicli lũaris correſpondens/oſtendet tibi hebdomadas interualli/ita ꝙ nũer⁹ literarũ alicuius dictiõis indicat nũerũ hebdomadarũ interualli. Sed tñ hoc interdũ fallit/ſi ergo hoc euitare volueris/vide literam dñicalẽ anni eiuſdẽ pro q̊ queris

interuallum que ſit et etiā ad primā literā dictiōis. Si ergo litera dñicalis precedit literā dictiōis in ordine alphabeti/tunc vna hebdomada eſt adiūgēda. Sed ſi fuerit litera eadē cum litera dictiōis/vel poſt literā dictionis/tunc ſtabit ſine additiōe/vt patet in verſibus cautele interualli. Vnde interuallū diffinit̄ ſic. Eſt ſpaciū tēporis quod ē a dñica proxima Natiuitatis Chriſti vſq3 ad dñicam Eſto mihi. Quando aūt feſtum Natiuitatis Chriſti celebrat̄ die dñico tunc ibidē incipit interuallū. Cauſa aūt variatiōis interualli quolibet anno/eſt variatio oppoſitiōis ſolis ⁊ lūe ipſius Aprilis/oportet enim nos in aprili celebrare paſcha noſtrū in oppoſitiōe/aut prope. Chriſtus enim dñs iuxta Euſebiū in Chronicis ſuis/et alios doctores eccleſie/precipue paſſus eſt in oppoſitiōe Aprilis/ſub Tiberio Imperatore āno ſui.18. Et q2 oppoſitio ſolis et lunè aprilis quolibet anno variat̄ oportet ꝙ et feſtiuitas Paſchalis quolibet anno variatur cum ſuo interuallo. ¶ Figura Interualli.

Aure⁹ nūe.		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	1	18	19
	0 A	8	6	9	8	6	9	7	10	8	7	9	8	6	14	7	6	[illegible]	7	10
	1 b	8	6	9	7	6	9	7	10	8	7	9	8	6	9	7	6	8	7	10
Cōcur	2 c	8	6	9	7	6	8	7	10	8	6	9	8	6	9	7	6	8	7	9
rētes.	3 d	8	6	9	7	6	8	7	9	8	6	9	7	6	9	7	5	8	7	9
	4 e	7	6	9	7	5	8	7	9	8	6	9	7	6	8	7	5	8	6	9
	5 f	7	6	8	7	5	8	6	9	8	6	9	7	6	8	7	5	8	6	9
	6 g	7	6	8	7	5	8	6	9	7	6	9	7	5	8	7	5	8	6	9

CAPITVLVM.VII.*de feſtis mobilibus.*

Deme *duas, da tres, ſex, quinas, poſica binas.*
F*eſtaq; mobilia ſic tibi comperies.*

¶ Declaratio. De feſtis mobilibus inueniēdis que ſūt quinq3 ſc3. Septuageſīa Quadrageſīa paſcha Rogatiões pēthecoſtes. Et dicūt feſta mobilia/quia omni āno variant̄ ⁊ mutāt̄. Eſt aūt ſeptuageſīa feſtū quod cōtinet 70 dies/q̄ feſtū celebramus ꝓ 70 annis in quib⁹ filij Iſrael captiuati fuerāt a Pharaōe i Egipto. Quadrageſima aūt eſt feſtū q̄ celebrat̄ in mēoriam ieiunij

Chriſti 40. dierū. Paſcha eſt feſtū qđ celebram⁹ in memoriā reſurrectiōis chriſti. rogatiōes eſt feſtū quod celebram⁹ ante feſtū Aſcēſiōis chriſti. Pēthecoſtes eſt feſtū quod celebram⁹ ſicut Chriſt⁹ dñs miſit ſpūm ſāctū diſcipulis ſuis. Vñ ſciēdū eſt/ ꝙ feſtū mobile eſt illud ꝙ nō hꝫ certū locū celebritatis ſue in calendario/ ſ. d ſecūdū diuerſitatem et variationem oppoſitionis ſolis et lune Aprilis/ variatur et diuerſificatur.

Quando Quinq; pro Interuallo — *Quando Sex.*

Lite.do.	A	b	c	d	e	f	g	A	b	c	d	e	f	g
Septuage.	li	mar	cel	pri	ſca	fab	ag	vin	cen	ti	pau	po	no	bi
Quadrage.	ag	dor	ſe	bru	ap	ſco	la	ſti	ca	va	lent	iu	li	con
Paſcha.	ab	ba	be	ne	iun	cta	ma	ri	a	ge	ni	tri	ce	A
Rogatiōes	ge	or	mar	ci	qꝫ	vi	ta	lis	Phil	ſig	crux	flor	got	io
Pentheco.	an	ſta	nis	e	pi	ne	ſer	et	ſoph	ma	ius	in	hac	ſe

Quando ſeptem. — *Quando octo.*

Septuage.	le	lu	men	bri	pur	bla	ſius	ag	dor	ſe	bru	ab	ſco	la
Quadrage.	iun	ge	tunc	pe	trum	ma	thi	am	in	de	mar	ci	us	of
Paſcha.	pril	in	am	bro	ſi	i	ſe	ſtis	o	uat	at	qꝫ	ti	bur
Rogatiōes	an	ſta	nis	e	pi	ne	ſer	et	ſoph	ma	ius	in	hac	ſe
Pentheco.	ri	e	te	net	vr	ban	in	pe	de	criſ	pan	nic	mar	cel

Quando nouem. — *Quando decem.*

Septuage.	ſti	ca	va	lent	iu	li	con	iun	ge	tunc	pe	trum	ma	thi
Quadrage.	fi	ci	to	de	co	ra	tur	gre	go	ri	o	cir	ger	trud
Paſcha.	ci	et	va	ler	ſan	cti	qꝫ	ge	or	mar	ci	qꝫ	vi	ta
Rogatiōes	ri	e	te	net	vr	bam	in	pe	de	criſ	pan	nic	mar	cel
Pentecho.	le	bo	vin	dat	iun	pri	mi	pa	ter	an	ton	vi	te	qꝫ

CAPITVLVM Octauum de hiſtorijs.

Litera hiſtorias demonſtrat tibi ſemper.

Se quæ ſequuntur ita qualiter tibi iſta figurat.

Declaratio hui⁹ capituli / volēs debite impōere hi-

ſtorias pro horis cāonicis orādis. primo ſciat literā dn̄icalem/ qua ſcita directe deſcēdat ſub eadē litera/ ⁊ viſa ſyllaba ſub litera dn̄icali/ ibidē īpoſitio p̄rie hiſtorie ⁊ ſequentiū fiet/ vt patebit in tabula preſenti.

Literæ dominicales.	A	b	c	d	e	f	g	
In principio cū libro Salomonis	don	petr	ſteph	ſteph	pro	do	ſix	4
Si bona cum libro Job.	au	col	an	cti	E	gi	di	2
Peto domine cum libro Thobie.	prot	ia	ci	crux	nic	eu	lam	1
Adonay cum libro Judith.	par	te	qꝫ	mat	mau	ri	ci	1
Domine rex cum libro Heſter.	us	et	ſta	uen	mich	hier	Re	1
Adaperiat cū libro machabeorum	mi	qꝫ	fran	ciſ	cus	mar	cus	4
Vidi dominū cū libro Ezechielis	nis	quin	Om	ne	no	uem	bre	4
Aſpiciens cum libro Eſaie.	ri	na	ſed	andr	De	cem	ber	4

CAPITVLVM N*onum de aduentu domini.*

Aduentus domini ſequitur ſolennia lini
Si cadit in lucem domini poſtpone ſequentem.

¶ Declaratio textus. Aduentus dn̄i aliqualiter videtur eſſe feſtū mobile/ ⁊ eſt tēpus qđ inſtitutū eſt a beato Petro quo eccleſia memoratur incarnationē ⁊ aduentū dn̄i in carnē/ in quo Chriſtiani debent deuotius inſeruire religioni/ vt dignos ⁊ paratos ſe efficiāt illiꝰ gratie quā Chriſtus dn̄s cōtulit per natiuitatē ſuā humano generi. Quō aūt ſciat initiū aduentus/ facilis doctrina datur in textu. Ḡnaliter tn̄ ſciat inceptio aduētus per hūc verſum Aduentus dn̄i ſequit̄ ſolēnia lini Vnde ſctūs Linꝰ fuit ſecūdus papa poſt beatū Petrū. Cuius feſtum celebratur ꝓxima die poſt feſtū ſancte Katherine/ ⁊ ſic proxima die dominica poſt diem ſancti Lini fit initium Aduentus domini.

CAPITVLVM *decimum de Emboliſmo.*

2 5 7 10 13 16 18

Bonus erat gratus Katho nobilis quoqꝫ ſanus.

Litera prima tibi perdocet emboliſmum.

IMPOSITIO EMBOLISMI.

Mobilis ibi aſos arcet libet habet coeus

Prima dabit menſem, altera prima diem.

¶ Declaratio. Sciendū eſt ꝙ emboliſmus eſt ſpaciū tē-poris tredecime lūnatiōis in aliquo anno. Et dicit emboliſmus ab embolos grece qđ eſt excreſcentia latine. Emboliſmalis eīm lunatio cauſat ex excreſcētia āni ſolaris ſupra annū lunarē. Annus eīm ſolaris cōtinet 365 dies et 6 horas. Lunaris vero 354. Quibus diebus anni lunaris ſubtractis a diebus āni ſolaris/in reſiduo manent 11 dies/⁊ ſic annus ſolaris excedit annū lunarē in 11 diebus ⁊ ſex horis/tūc ſemꝑ in tertio anno cicli lūnaris colligūtur 11 dies/qui faciūt 33 dies/⁊ ergo ſemꝑ in tertio anno cicli lunaris habet tredecima lunatio a tali excreſcentia. vide plura circa magiſtrū Joānē de ſacro buſto in ſuo Cōpendio Phiſico de anno Emboliſmali.

CAPITVLVM. *Vndecimum de menſibus.*

Ia. Fe. Mar. Ap. Ma. Iun. Iul. Aug. Sep. Oc. No. De.

Cip.bri. marg.ape. phim.niu. iula. pes. ege.rec.omp. des.

A. dam.de. ge. bat.cr. ga.a. ſos. a. dri. ſex.

¶ Declaratio textus. Sciendū ꝙ primus verſus oſtē-dit nomina menſiū qui ſunt duodecim. Secūdus oſtendit verſus duos cuilibet deſeruiētes. Tertius ſcꝫ A dam docet inuenire feriā cuiuſlibet menſis ſic. Nūera verſū de ordine mēſiū ſcꝫ. Ja. Fe. ⁊c. Secūdo cōſidera primā ſyllabā cuiuſlibet menſis ex ſecūdo verſu/qua notata numera predictū verſum ſcꝫ A dam/ ad eundē articulū ꝑ quolibet mēbro accipiendo vnā ſyllabā/⁊ tūc prima litera ſyllabe articuli notati oſtēdit primā feriā illius mēſis in reſpectu ad literā dn̄icalē/que litera debet locari in primo mēbro indicis digiti.

CAPITVLVM.XII.de calendis nonis & idibus.

¶ Inceptio calendarum.

Ia.mar.ma.iul. aug.oc.dc.minimi dabis extra

Sed alios intra februus quarto reſidebit.

¶ Numerus nonarum

Mar.ma.iul.oc.ſenas reliquis dato bis duo nonas.

¶ Inceptio Iduum.

Mar.ma.iul.oc.quinto medij.reliquos loca terno,

Octo tenet Idus menſis generaliter omnis.

¶ Figura cõtinẽs nũerũ Calẽdarũ. Nonarũ.&c. Iduum

Men.	Ia.	Fe.	Mar.	Ap.	Ma.	Iun.	Iul.	Aug.	Sep.	Oc.	No.	De.
Dies.	31	28	31	30	31	30	31	31	30	51	30	31
Calende	19	16	17	18	17	18	17	19	18	17	17	19
None.	4	4	6	4	6	4	6	4	4	6	4	4
Idus.	88	88	88	88	88	88	88	88	88	88	88	88

QVOT quilibet menſis habet dies uſuales.

Aprilis Iunius September atq; Nouember.

Hij triginta habent, unum reliqui addunt.

Februarius uigint, inſuper octo dies.

¶ Declaratio. Sciendũ q́ Romani exiſtẽtes dñi mũdi quẽlibet mẽſem diſtinxerũt in triplices dies/quoſdã enĩ dies mẽſis dixerũt calẽdas nõnullos vero nonas/quoſdã vero idus. ¶ Calẽde interpretant̃ quaſi vocande duplici de cauſa. Prima q̇a in principio calẽdarum apud priſce religionis vſũ/põtifex aut ſacerdos ſolebat locũ altũ aſcẽdere/ꝛ volẽs nuntiare quota eſt luna eadem die/vel principiũ mẽſis/ vel etiã feſtiuitates celebrãdas clamabat ſic in loco alto exiſtẽs pluries kalo/kalo quaſi diceret voco vos venire ꝛ audite etatẽ lune/ vel principiũ mẽſis vel etiã feſtiuitates deoꝝ quos in iſto mẽſe celebrabitis/ꝛ ſic illa dies in qua hoc fiebat dicte ſũt calẽde quaſi vocatiões Secũda cauſa quare dicũt calẽde. Romani enĩ inſtituerũt vt in principio cuiuſlibet

menſis Rome celebrarentur nundine/ q̃a ergo hoīes
venientes ad nūdinas neſciebāt principiū mēſis/ideo
ſemꝑ prima die preco turrim ꝛ locū altū aſcendebat et
quotiēs clamabat kalo/tot dies reſtabāt vſqꝫ ad diē in
quo voluerūt incipere nouuū forū/ſi ſexta die clāabat
ſexties kalo kalo.ꝛc.ꝛ ſic calende dicūt quaſi vocāde/
q̃a ꝑco pluries clamabat kalo/ꝛ ad illā pluralitatē di-
cte ſunt kalende plurali nūero:vel etiā vt dicit Iſidoꝛ⁹
ditce ſunt kalēde/quaſi colēde/q̃a antiqui diē et prin-
cipium cuiuſlibet menſis celebrabāt ꝛ colebāt. quod ꝛ
adhuc gens Iudaica obſeruat. vt tot⁹ menſis eſſet eis
felix ꝛ proſper. ¶ Idus aūt pluralis nūeri feminini ge
neris ꝛ quarte declinatiōis ſunt dies certi in menſe/ et
dicūtur quaſi diuiſio/illis nāqꝫ dieb⁹ mercatores diui
debāt a nundinis que durabāt a nonis vſqꝫ ad idus.
Vel etiā vt dicit Iſidorus Idus dicūt ab hedus.i.ca
per. q̃a illis diebus priſce etatis viri epulabant ꝛ cōui
uījs inſiſtebāt. ¶ None ſunt dies in q̃bus nundine ce-
lebrabāt/ꝛ dicūt none quaſi noue/ q̃a tunc nouū forū
erat circa Romanos. vel vt dicit Iſidorus none dicūt
a nundinis/qꝛ tunc nundinas incipiebant. ¶ Si ergo
kalendas Nonas ꝛ idus ſcire ꝛ inuenire volueris alicu
ius mēſis/tūc nūera ſyllabas de Ci ſi o ia nus tali mē
ſe deſeruiētes/incipiēdo in ſūmo mēbro pollicis/ſcꝫ in
gāma tranſcurrendo omnes iūcturas digitorū intra ꝛ
extra vſqꝫ ad ſyllabā pro qua ꝑpems inuenire ꝛ ſcire
quē articulū nota. Si ergo ille articul⁹ fuerit/āte prin
cipiū idus illi⁹ menſis vt ſcias ꝙ illa dies erit. aut idus
aut nonas. Si vero ceciderit poſt predictū iniciū idus
Scias ꝙ illa dies erit in calendis ſequētis menſis/ nā
calende inuente in aliquo menſe non ſunt eiuſdem/ ſed
ſequentis.

CAPITV. VII. *de quatuor temporibus ieiuniorum*

Vult crux Lucia cineres chariſmata dya.
Vt ſit in angaria, quarta ſequens feria,
Ter minus & feſtum, nunq̄ celebrentur eodem.

Sciendū quod in quolibet tēpore quatuor tēporū ie-
iunij debemus ieiunare tres dies. ſcʒ feriā quartā / quia
Christus dn̄s quarta feria eſt venundatus / blaſphemi
as ſputa ⁊ multa opprobria a perfidis iudeis ſuſtinuit
Feriā ſextā / quia illa die paſſus eſt pro ſalute hūani ge
neris. Sabbatū diē ideo / qꝛ iſta die ſanctos patres in
limbo exiſtentes viſitans cōſolatus eſt / et cū eis ibidē
uſqʒ ad diē reſurrectionis manſit. Nota ꝙ ideo ieiuniū
ieiunamus eſtiuale quatuor tēporū / vt ſimꝰ feruētes in
charitate ſicut ipſa eſtas eſt tēpus feruidū / ſic etiā nos
debemus eſſe feruidi in gratia dei. In autūno ꝟo ieiu-
namus quatuor tēpora vt in nobis augmētētur fructꝰ
bonorū operū. Nā autūnus eſt tēpus fructiferū abun-
dās omībus / ſic etiā nos debemꝰ abūdare in bonis ope
ribus / ⁊ augeri de bono in melius. In hyeme ieiunamꝰ
vt in nobis defluāt vitia / ⁊ ſuperfluitates peccaminū / ſi
cut in hyeme defluūt folia de arboribus / ⁊ oīa arida
fiūt / ſic etiā in nobis vitia debēt areſcere: ⁊ virtutes flo
rere In vere aūt ieiunamus vt in nobis vireāt bona o-
pera. Nā tpe vernali incipiūt oīa vireſcere / ſic etiā
in nobis virtuoſa opera debent clareſcere et florere.

CAPITVLVM. XIIII. *de quatuor partibus anni.*

Annum diſcerne per partes ſuntq; quaterne.
Ver Petro detur, æſtas deinde ſequetur.
Hanc dabit Vrbanus, autumnum Simphorianus
Feſtum Clementis caput eſt hyemis uenientis.

¶ Declaratio Hoc in capitulo determinat̄ de quatuor
ptibꝰ āni / quo ad eorū initia a quo feſto quodlibet tps
āni incipiat vt ptʒ in textu / ⁊ hoc ſcd̄m vulgares ſcd̄m
ꝟo aſtrologos ver incipit cū ſol ītrat Arietē. Eſtas cū
ꝑagrat Cancrū. Autūnꝰ cū ſubit Librā. Et hyems cū
ingredit̄ Capricornū. Verſus / ʒodiaci caput eſt Aries
veris et anni Eſtatis cancer. Autumni pendula libre
incipit in fine pluuialis hyemis capricorni.

CAPITVLVM.XV.de diebus canicularibus.

Marg,dat caniculas, Aſſumptio terminat illas.
In cane non minuas capite nec non uelato uadas.

¶ Declaratio. Sciendũ ꝙ dies dicũtur caniculares a cõiunctiõe ſolis cũ vna ſtella que dicit̃ canis/que eſt in ſexto gradu ſigni leõis/que eſt maxima ſtellarũ poſt ſolem de prima magnitudine/⁊ de natura Martis ⁊ Iouis eſt. Vnde quãdo ſol iũgitur illi ſtelle mouetur colera in hominibus canibus/⁊ canes fiunt rabidi/⁊ homines frenetici ⁊ fatui/ ⁊ Ipocras in libro Aphoriſmorũ dicit/ꝙ in diebus canicularibus pharmatie id eſt medicine laxatiue ⁊ fleubothomie debent euitari/ ⁊ ſic talia tempora ſunt periculoſa ⁊ ſanitati hominum aduerſa.

CAPITVLVM.XVI.de ſignis cœleſtibus.

Eſt aries,thaurus,gemini,cancer,leo, uirgo,
Libraq;,ſcorpio,arcitenens,caper,amphora,piſces.

¶ Declaratio. Aries caput hominis facieq; reſpicit ⁊ eſt ſignũ calidum ⁊ ſiccũ. Thaurus ex corpore hũano collũ ⁊ gutturis ſibi vẽdicat nodũ/⁊ eſt frigidũ ⁊ ſiccũ. Gemini ⁊ mẽbris hominũ brachijs ſpatulis ⁊ manibꝰ preſidet. Et eſt calidũ ⁊ humidũ. Cancer ex hominum mẽbris pectus ſtomachũ coſtas ſplenem atq; pulmonẽ poſſidet/⁊ eſt ſignũ humidũ ⁊ frigidũ. Leo hoĩs cor/arterias/coſtas ſuperiores ac ſuperiora ſtomachi latꝰ dorſũ reſpicit atq; dyafragma/ ⁊ eſt ſignũ calidũ ⁊ ſiccũ. Virgo in corpore hũano ventrẽ viſcera ⁊ inteſtina ſibi vſurpat/⁊ eſt ſignũ frigidũ ⁊ ſiccum. Libra ex humanis mẽbris dorſũ vmbilicũ ventris inferiora pectinem anchas ilia ⁊ nates cõtinet/ ⁊ eſt ſignũ calidũ et humidũ. Scorpius ex hominũ mẽbris tã muliebria ꝙ virilia poſſidet verenda/ ⁊ eſt ſignũ humidũ ⁊ frigidũ. Sagittariꝰ ex hoĩnũ mẽbris coxas reſpicit/⁊ eſt ſignũ callidũ ⁊ ſiccũ. Capricornus ex hominũ mẽbris genua ⁊ infra genua neruos oĩes/deniq; geniculorũ egritudies poſſidet/⁊ eſt frigidũ ⁊ ſiccũ, Aquarius tibias ho-

minum depoſcit ⁊ crura ⁊ eſt calidum ⁊ humidũ. Piſces pedes reſpiciunt vngues ac omnes pedum egritudines/ ⁊ eſt humidum ⁊ frigidum.

CAPITVLVM. XVII. *de equinoctijs & ſolſticijs.*

Lampert gregori, nox eſt adæquata dici,

Hæc æquata duo, faciunt aries quoq; libraq;.

¶ De Solſticijs.

Vitus & Lucia dant duo ſolſticia,

Hæc duo ſolſticia faciunt Cancer Capricornus.

¶ Declaratio. Sciendũ eſt ꝙ quando ſol eſt in libra ⁊ in ariete tũc eſt equinoctiũ in vniuerſo mũdo diei ⁊ noctis/ qđ equinoctiũ eſt circa feſtũ ſancti Gregorij in vere/ ⁊ Lamperti in autumno. Cũ autem ſol eſt in cancro tũc eſt lõgiſſimus arcus diei/ quia tunc ſol ptrãſit paralellum ſolſticij eſtiualis que dies circa feſtũ ſancti Viti fit. Cum autẽ ſol fuerit in capricorno/ tunc ptranſit paralellũ ſolſticij hyemalis/ ⁊ ibi eſt breuiſſimus arcus diei/ ⁊ hoc eſt circa feſtum ſancte Lucie.

CAPITVLVM. XVIII. *de motu ſolis.*

Gre. at. ſer. ton. ap. ſum. nic. bed. ci. lu. cat. las. hæc uera

Syllaba proxima ſemper tibi principium monſtrat.

¶ Declaratio. Si vis inuenire motũ ſolis pro aliqua die. Primo ſcias ſyllabã diei Ci ſi o ia nus ꝓpoſiti. Secũdo vicinorẽ ſyllabã tali diei ꝓpoſite de hoc verſu in textu poſito. Gre at ſer ton. ⁊c. quibus ſcitis cõputa ꝑ tũcturas digitorũ ſyllabas de Ci ſi o ia nꝰ vſq; ad diẽ ꝓpoſitũ/ tãdẽ numera ſigna celeſtia incipiẽdo a primo ſigno arietis/ ⁊ quot cõputabis dies/ tot erunt gradus illius ſigni. Et nota ꝙ ſol in quolibet ſigno zodiaci moratur triginta gradibus.

CAPITVLVM. XIX. *de motu lune.*

Ci. bi. math. cta. ſan. ius. be. do. um. re. ſi. Kat. mas,

Syllaba proxima ſemper tibi principium dat.

ſignatum ad articulum numerabis ſignaq; cœli.
A radice incipiens ſic locus inuenitur.

¶ Declaratio. Si vis inuenire motū lune. Primo vide ſyllabā de Ci ſi o ia nus ꝓpoſiti diei. Deīde vide que ſyllaba ex metro ſit primior illi ſyllabe diei ꝓpoſite. ⁊ ab eadē ſyllaba in metro p̄cedēte poſita numera ad ſyllabā tui diei ⁊ ſigna articulū/ poſt hoc numera celeſtia ſigna a radice anni incipiendo/ ita tamē ꝙ ſigna aquea triplēt/ ſicut cācer/ſcorpio/piſces/⁊ cetera duplentur/⁊ quod ſignū cadit in mēbrum ſignatū/ hoc oſtēdit motum lune in ſe/et an ſit facies eius prima ſecunda vel tertia.

INVENTIO RADICIS.

Milleno quingenteno uigenoq; primo.
Libræ prima radix fuerat quam facile cernens.
Vndenum quid fuerit ſemper alteram dabit.

¶ Declaratio. Radices ſignorū lune pro ſequentibus annis tali pacto manifeſtabūtur/numera ſyllabas de Ci ſi o ia nus/ab illa ſyllaba vltimi menſis videlicet/ mas mo do nat/vſq; ad iſtā ſyllabā Ci. que eſt prima ſyllaba noui anni eā includēdo a radice prioris anni ſigna nōnulla duplādo/quedā vero triplando. ⁊ qđ ſignū veniet ad illā ſyllabā Ci prime ſyllabe Januarij pro radice illius anni habebit. Vnde radix in ꝓpoſito eſt ſignū per quod motus lune inuenit̄/ per circuitum totius anni. Et dicit̄ radix. ⁊c. quia ſicut radix in arbore ē principiū fruct⁹ ⁊ eſſe arborū. ſic ⁊ tale ſignū dicit̄ radix: quia eſt principium inueniendi motum lune per totum annum.

SIGNA *ualentia pro minutione.*

Ar. li. de uena bene fundunt urna ſagitta.
Can. ſcor. piſ. media cætera dico mala.

¶ Declaratio. Fleubothōia ſeu minutio vt īquit Auicēna quarta fen. primi canonis capitulo de fleubotho

mia/eſt vniuerſalis humorum euacuatio eorūdem mul-
titudinem euacuans. Nam vel propter ſanguinis multi
tudinem vel propter ipſius malitiā/ aut propter vtrūqꝫ
noſtra fleubothomanē corpora. Quorum autē melior ē
complexio venas minime incidant/non eñ minutiōe ē
vtendum niſi neceſſitas vrgeat/ que dum preter neceſſi-
tatē fiat appetitū deijcit/hominē ad hydropiſim cordia
cam paſſionem/debilitatē ſtomachi ꝛ epatis/paraliſim
apoplexiam/membrorū tremorem/ꝛ ad omnē nature de
bilitatem diſponit/fiat minutio ieiuno ſtomacho/ꝛ poſt-
ꝙ cōpleta fuerit digeſtio/ ventre et vijs vrine purgatis/
tēpore inſuper nec nimis calido nec nimis frigido/ꝛ die
ſereno ſanguinē eijcies. Cauebunt nihilominus a minu
tione homines male digeſtionis ſtomachum et epar ha-
bentes frigidum. Poſt magnum laborem et exercitium/
poſt balneum/ poſt nimiam et inſuetā ventris ſolutionē
poſt longas vigilias /poſt actus venereos/minutio peni
tus eſt fugienda. Quibus etas minor eſt quatuordecim
annis/quiqꝫ longa defeſſi ſunt infirmitate/niſi bene cō-
ualeſcant minutionem cauebunt/ incident autem venas
homines pingues ꝛ carnoſi/ vino ꝛ cibo intēperati/ quo
rū vene ample ꝛ ſanguine plene/et quos ſcabies et mor-
bi et febres ſepius impediunt/verum nec die periodica/
nec hora paroxiſiſmi vena eſt incidēda. Poſt minutionē
vtendum eſt cibis ſubtilibus et teneris/fiat deniqꝫ ſēper
mediocris minutio. Si enim excedat/fiūt inde morbi pu
ſtule/febres/lepra/apoſtēata/ perdunt auditus/caligant
oculi/ mors ſubita/ et multe alie infirmitates accidunt.
Poſt minutionem abſtinendum eſt a laboribus nimijs/ꝛ
balneo vſqꝫ ad quartum diem Abſtinendum eſt etiā ab
omni eo quod cōſtipat vt eſt acetū/pira/caſei/carnes du
re:fumigate et falſe. Vtendum eſt hijs que facile dige-
runtur. In vere minutio ex dextera fiat parte. Similiter
in eſtate. In autumno et hyeme/ex ſiniſtra.

C V I *complexioni aliquod ſignum inſeruit.*

Fi. ſta. me. ca. denotat quod ſignum cuiqꝫ deſeruit

Prima complex. altera notat elementum
Ar,ſagi flegmatice,can.piſ. colerice ſeruit,
Melancoliam thetis cum libra tenere.

¶ Declaratio. Si quis autem ſanguinem cõmode eỹ-cere voluerit/lunam in certis ſignis zodiaci motum ob-ſeruabit/dum enim ariete tenuerit minutionem flegma-tici idoneam pollicetur/idem faciet ſi ſagittarium poſſe-derit. Si vero aquarium et primam libre medietatē oc-cupauerit/ſanguinis minutionem melancolicis aptã in-dicabit. poſtremo dum luna cancrum itidem/ et piſces tenuerit Colericis cõmodam reddet minutionē. Scor-pio magis aptus eſt ad potiones accipiēdas et pillulas Colericis tñ minutio incõpetēs pro eiſdē preter femora.

EXCEPTIO VENARVM.

Can.pul.piſq; zaphenas libra nates aratenens coxas
Excipit aquarius tibias, aries cephalicam;
Scorpio femora ſeu uerenda.

¶ Declaratio. Sanguinem eỹciens debet attendere ne illud ex illo membro ſigno reſpiciēte minuat/videli-cet in ariete ne cephalicam tangat/hoc eſt venã capitis In ſagittario coxas/in aquario tibias/in libra nates/in cãcro pulmaticã/in piſcib⁹ zaphenã incidere ꝓhibebit.

CAVTELE *circa minutionem.*

Ponunt aſtronomi cautelas quinq; uitandas,
1 *In cane non minuas nam prohibent media*
2 *Non minuant iuuenes,ante bis ſeptimum annum.*
3 *Non minuant ſenes,poſt deca ſexq; ſuos.*
4 *Ante diem quintum, poſt uiceſimum quoq; quintum,*
A te uitanda quaſi mors eſt fleubothomia.
5 *In luna plena non tangatur tua uena.*
Cum luna fuerit ſignorum quocunq; uoluta,

Illius tu membrum tangere non facias.
Luna uetus ueteres, iuuenes noua luna requirit.
6 *Fortes plus minuant imbecillesq; minus*
Qui non consueuit, consulo non minuat.

¶ Declaratio. Astronomi pertractantes de minutione ac eius cautelis quatuor considerare iubent. Primo tēpus/quia calidissimo tempore hoc est in viginti diebus mensis Julij/ꝛ viginti diebus Augusti/siue canicularibus diebus minutionem prohibent/propter caliditatem intensam/que homines debilitare facit/ꝛ in multas egritudines inducit/nisi necessitate instante. Econtra tempore nimis frigido prohibetur. Secundo cōsuetudo:qꝛ senes inconsueti non minuant/ne incurrant in egritudinem/nisi necessitas aliud afferret. Tertio etas/ nā luna in suis quatuor quartis equiparatur quatuor hominum etatibu s. Prima enim quarta lune est pro iuuenili tantum. Secūda pro iuuenili et virili. Tertia pro virili ꝛ senili. Quarta pro senili tantum. Sciēdum est etiā ꝙ ante quartumdecimum annum non valet minutio/propter gracilitatem venarum. Et etiam post sexagesimum annum prohibetur/propter virtutū debilitatem/nisi senes essent carnosi et sanguine pleni/ vel sanguinee complexionis/calidis hūoribus abūdantes et vigorosi. Quarto virtus/ quia fortes debent minuere/ debiles minime. Notandum aliud etiam est/nōnullos planetarum aspectus minutiōem idoneam reddere. Si enim Luna cū Joue vel cū Venere non combusta in signo apto iuncta fuerit/minucionem optimam censemus. Idem facere licebit/dum quarto aut trino vel Jouis vel Veneris irradiata fuerit. Oppositio autem vel Jouis vel Veneris ad lunam/bonam sanguinis reddet effusionem. Trinus sextilisq; solis et lune. Trinus itidem Martis atq; eiusdē ad lunam sextilis/electam sanguinis minutionem indicant. Neminem deniq; lateat solis et lune cōgressum tribus ante diebus et totidem post suspectam reddere minutionem. Lune item cum Saturno Marte vel mer-

curio/ capite atq; cauda draconis/ coniunctio per vnū diem ante et poſt/ impeditam facit minutionem.

CAPITVLVM. XX. de Complexionibus.

¶ Unde complexio diffinitur ſic. Eſt naturalis alicuiꝰ mixti compoſitio ex quatuoꝛ humoꝛibus reſultantibus ex actione quatuoꝛ elemētoꝛum ſecundum inequalitatis proportionē. Vel eſt extrinſeca rei diſpoſitio ſuperficie tenus apparens. Et eſt quadruplex diuiſio complexionis. De numero enim complexionū quedam eſt Sāguinea/quedam Melancolica/ quedam Colerica/ quedam Flegmatica. Cōplexio Sanguinea eſt quādo mixtum componitur ex quatuoꝛ elementis / vbi humoꝛ ſanguineus ex natura aeris aliīs elementis predominatur in mixto. Vel aliter complexio ſanguinea eſt quādo mixtum componitur ex quatuoꝛ elementis vbi aer predominatur formaliter/vel ſua virtus aliīs elemētis /talis cōplexio eſt calida et hūida/ ꝛ aſſimilatur aeri ꝛ vere. Signa qualiter complexio ſanguinea poteſt cognoſci in homine ſunt hec/et tanguntur in his verſibus.

Largus.amans,hilaris,ridens, rubeiq; coloris
Cantans,carnoſus,ſatis audax,atq; benignus.

¶ Et quia oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcunt/ ideo cum complexio Melancolica eſt contraria ſanguinee/ergo nunc videndū eſt de ea quid ſit diffinitiue. Secundo que ſunt ſigna eius. Complexio enim Melancolica eſt quando mixtum componitur ex quatuoꝛ elemētis ſiue ex quatuoꝛ humoꝛibus/vbi humoꝛ terre predominatur mixto/ et ideo ſicut iſte humoꝛ eſt frigidus ꝛ ſiccus/ ideo iſta complexio eſt frigida et ſicca/ ꝛ aſſimilatꝛ terre ꝛ autumno. Signa huius complexionis ſunt hec.

Inuidus, & triſtis,cupidus, dextreq; tenacis
Non expers fraudis,timidus,luteiq; coloris.

¶ Reſtat videre que ſit et quid ſit diffinitiue. Eſt aūt complexio colerica quādo mixtum c. mponitur ex qua

tuoꝛ elemẽtis/vel ex quatuoꝛ humoꝛibus/ vbi caliditas pꝛedominatur mixto/et eſt calida et ſicca/et aſſimilatur igni et eſtati/ cuius ſunt ſigna hec.

Hirſutus,fallax,iraſcens,prodigus,audax,
Aſtutus,gracilis,ſiccus,croceiq; coloris.

¶ Flegmatica complexio que eſt oppoſita complexiõi colerice/eſt illa quãdo mixtum componitur ex quatuoꝛ elementis ſiue quatuoꝛ humoꝛibus conſequentibus naturam elementoꝛum/ ita ꝙ humoꝛ aque pꝛedominatur alijs humoꝛibus in mixto et eſt cõplexio frigida et hũida ad modũ aque/ ⁊ aſſimilat̃ aque ⁊ hyemi. Ideo flegmaticus eſt frigidus et humidus/ et ſunt homines muliebꝛes ex natura/ ſigna per que cognoſcitur flegmaticus ſunt hec.

Eſt ſomnolentus,piger,& ſputamine plenus
Ebes huic ſenſus,pinguis,facie color albus.

CAPITVLVM. XXI. *de uentoſis.*

Que minuere ualent uentoſis ſigna ualebunt.
Dicta prius quæ ſunt nec deuiabis ita.

¶ Si tandem ventoſis noſtra voluerimus curare coꝛpoꝛa/hac in re. Lunã ſimiliter obſeruare erit opoꝛtunũ Nam in ariete aut ſagittario conſtituta flegmaticis vẽtoſas ponere inſinuat/in ariete tamen caput/in ſagittario coxas excipit. Luna deinde in cancro ſcoꝛpiõe vt piſcibus diſcurrẽs colericis vtiles pollicetur vẽtoſas. In cancro itidem pectus/in piſcibus pedes/ in ſcoꝛpiõe verenda et eis vicina ventoſare pꝛohibebit/in aquario do vel libꝛa luna cõperta/melancolicis ventoſas inducit ſalubꝛes exceptis cruribus et tibijs. In libꝛa nates incidere vitabit. In certis tamen ſignis nec balneum / nec ventoſe pꝛodeſſe poterit. Luna poſtremo in bonoꝛũ aſpectibus planetarum comperta/ventoſas reddit laudabiles/ſed dũ infauſtis pulſabitur radijs/ventoſe pꝛoꝛſus ſunt vitande.

CAPITVLVM. XXII. de balneo.

Terrea balnea nolunt,ignea limphea uolunt
Aſt Aries mediocre,ualet ubiq; tibi.

¶ Balnea in ſuper electa cenſentur/ cũ luna ſigna ig-
nea vt arietem leonẽ ſagittariũ tenuerit/quia talia ſunt
calida/et calidi eſt reſoluere/ ⁊ tunc pori apti ſunt ad di
mittendũ ſuperflua per ſudores. In ſignis item aqueis
Balneis ſunt aptiſſima / quia tunc corpus aptũ eſt ad re
ſolutionem humidorum . Signa tamen aerea nõ parũ
idonea exiſtimantur/ ⁊ ſunt indifferentia balnea. Luna
tamen malis coniuncta ſtellis / vel aſpectibus earũ ob-
ſeſſa /Balnea reddit ſuſpecta. Dum vero radijs fortuna
rum illuſtrata fuerit/vt Joui ⁊ Veneri/Balnea commo-
da atq; ſalubria reddit. Terrea vero ſigna nõ valẽt/qꝛ
ſunt frigida ⁊ ſicca/ modo frigidi eſt conſtringere/ ⁊ ſic
pori claudũtur/nec poteſt ſuperfluitas corporis reſolui

CAPITVLVM. XXIII. de ſemine.

Virgo,caper,cancer,piſces, planetæ ſatitabunt.
Menſibus in quinq; cætera dico mala.
Thaurus & urna,leo,ſcor,piſces,hæc bene plantant
Poſtrema quadra fiat,ſint planetæq; boni.

¶ Declaratio. Sementum ⁊ omnis plantarum ſubſtã
tia quandam formatiuam ſibi virtutẽ a celo inditã cõ-
tinet/ qua in plante formationem et plantarum organa
figuratione idonea deducitur. In ſolis nanq; acceſſu ſe
mina germinare ac plãtas pullulare perſpicimus/ ⁊ in-
debitam ſue nature figuram ſucceſſiue formari. Deinde
que certis ſunt ſeminanda temporibus et temperamen
to nocturno et calore diurno in ſua maturantur ſubſtã
tia/nec quouis ſata tempore ad vſum commodũ ꝙ per
ueniunt humanum. Si enim tempore calido ⁊ ſicco ſe
men terre commiſſum fuerit /humidum eius ſubſtãtiale
quod in organa formari debeat plantarũ cõtinuo ſic-
cabit/nec ad complementum atq; plante perfectionem

poſſit venire. Dum vero ſeminationis tempus frigidū ſiccumq; fuerit/ nec calor ſeminum moueri/ nec humidū iuuari poterit/ maturam mortalibus preſtare fertilitatem. Quapropter in plantarum cultu ſeminumq; proiectione/ tempore luminariū curſus ſunt obſeruandi. Mēſes etenim quinq; ad huiuſcemodi rem peragēdam deliguntur. Martius vc;. aprilis. Maius. Septēber. October. Acciditq; quadraturam lune ſecūdam/ plantationi eſſe aptiſſimam. Sunt qui non immerito primā lune quadraturā & ſeminationi & plantationi tribuunt. Tūc enim luna calida et humida et lumine creſcēs rerū crementa plurimū promouere videtur/ loca inſuper zodiaci et planetarū ad lunā aſpectus obſeruentur. Luna ēm in thauro ſextili aut trino Saturni aſpectu/ vel quouis fortunarū radio irradiata agros ſeminare/ arbores cū vineis plantare eſt accomodū. Luna ſimiliter in cācro exiſtente et eiſdem affecta radijs/ agros ſeminare pertitile eſt. Scorpionem deinde cum eiſdē aſpectibus lunā poſſidēs/ agrum cōmode ſeminare denunciat. In libra dum luna deprehenſa fuerit/ et ſeminare et hortos colere decet. In virgine atq; capricorno luna mota & fortunis fulcita aſpectibus/ ſeminationem reddet aptam. In aquario tandem ſi luna fortunata fuerit/ et arbores et vineas plantare ſuadet. Verum iuxta antiquorum traditiones ſigna terrea in agrorum ſeminatione/ & hortorum cultu cenſentur aptiſſima. Capricornus tamen hac in re ceteris inferior eſſe videt. Aquatica deinceps ſigna in ſeminatione et arborum plantatione haud adijciuntur. In igneis et aereis ſignis priſci ſeminationem minus laudabilem exiſtimabant.

FIGVRA OSTENDENS QVID SVB ALIQVO SIGNO SIT BENE AGENDVM.

Signa cele.	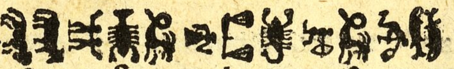											
Iter facere. Cõferre	B	m	o	B	o	m	b	o	m	B	m	m
Ad domos alias ſe	o	b	o	o	B	m	o	B	m	o	B	m
Emere vel vendere.	m	b	o	o	b	m	b	o	B	o	m	b
Veſtes induere.	b	o	o	B	o	m	B	o	B	o	o	B
Domos edificare.	o	B	o	o	B	B	o	o	m	b	m	B
Balneare.	b	m	o	b	B	o	B	m	B	o	m	b
Crines abſcindere.	o	o	o	B	o	o	b	o	B	o	m	b
Medicīas laxati.ſu.	o	o	o	B	o	o	b	B	o	o	B	B
Sãguinẽ minuere.	B	o	o	B	B	o	B	m	b	o	m	B
Semīare ⁊ plãtare.	o	b	o	B	o	B	B	o	B	B	o	m
Laborare per ignẽ.	B	o	m	o	B	o	m	m	b	m	o	o

CAPITVLVM. XXIIII. *de characteribus ſignorum & planetarum.*

Mobilia.

Aries.
Cancer.
Libra.
Capricornus.

Fixa.

Thaurus.
Leo.
Scorpio.
Aquarius.

Communia.

Gemini.
Virgo.
Sagitta.
Piſces.

I N *fixo funda, eſt mobili perge uiator.*

Saturnus.	Jupiter.	Mars.	Sol.	Venus.	Mercu.	Lũa.
♄	♃	♂	☉	♀	☿	☽

¶ Mobilia iſta quatuor dicuntur/ quia cum ſol intrat in ea vnum tempus mutatur anni in aliud. Nã cũ Sol ingreditur Arietem/ mutatur tempus hyemis in tẽpus veris. Cum ſol intrat Cancrũ / mutatur tempus veris in tempus eſtatis/ et cum ſol intrat Librã mutatur tempus eſtatis in tempus autumni / Cũ vero peragrat ſol in Capricorno/mutatur tẽpus autumni in tempus hyemis. ¶ Fixa dicuntur iſta quatuor in capitulo poſita quia in eis firmantur ⁊ figuntur quatuor qualitates anni/vt cum Sol eſt in thauro apparet propria natura veris. Cum in leone apparet natura eſtatis. Cum in ſcorpione natura autumni. Cum in aquario/ natura ipſius hyemis figitur. ¶ Communia iſta quatuor / dicuntur/ quia ſunt indifferentia/vel bicorporea quia quando ſol

eſt in ipſis/eſt tempus commune/quia in prima eius me dietate eſt tempus veris/ in ſecunda eſt tempus eſtatis/ ſic ſimiliter in prima medietate virginis eſt tẽpus eſtatis/et in ſecunda eſt tempus autumni/ſic ſimiliter dicatur de alijs.

Ordo planetarũ eſt triplex	Spericus. ♄ ♃ ♂ ☉ ♀ ☿ ☽
	Dierum. ☉ ☽ ♂ ☿ ♃ ♀ ♄
	Horarum. ☉ ♀ ☿ ☽ ♄ ♃ ♂

¶ Verſiculus de ordine Sperico.

Poſt ſim. ſum. ſequitur ultimo luna ſubeſt.

¶ Verſiculi de ordine diurno.

Prima dies ſolis eſt, altera dictaq; lunæ.
Tertia Martis erit, ſed quarta Mercurij ſit.
Sit Iouis quinta, Veneris ſit tibi ſexta.
Septima Saturni ſit uodtanda tibi.

¶ Verſiculus de qualitate planetarum.

Sol. Ve. Mer. Luna Saturnus Iupiter & Mars.

¶ Verſiculus de qualitate planetarum.

Ius. fauet Mars ſat. odit lu. Mer. mediocriter iſti.

CAPITVLVM. XXV. de *Aſpectibus.*

Aſpectus	☌	✱	□	△	☍
	Quinq;. Con.	Sex.	Quart.	Trin⁹	& Op.

ASpectus nihil aliud eſſe perhibetur, quam ſignorum, planetarum, ad ſe ſecundũ ſuos ſitus relatio, aut certa planetarum in duodecim ſignis diſtantia, ſecundum q̃ ſe ſe notabiliter uel iuuant, uel impediunt. Sunt autem quinq; generaliter aſpectus. Cõiunctio quæ improprius dicitur aſpectus, & eſt cũ planetæ minus duodecim inter ſe diſtant gradibus, uel cum alter ſub alterius radijs fuerit, tunc enim uel luna, uel planeta quiuis Soli iunctus cenſetur, cum uero duo

benigni inter ſe conuenerint planete, beniuolentia & corũ amicitia palã exiſtit, & illorũ bonitas augetur, boni tamen cum malo coitio, mali aufert malitiã, uerũ nõ ſine boni perniție, cũ eius bonitas aliquantulũ minui uidetur. Sextilis aſpectus cũ planetæ per ſextã circuli partẽ inter ſe diſtãt, hoc eſt ꝑ duo ſigna, ut ſi unus in arietis principio, alter in principio geminorũ locatus fuerit, hic latentis & amicitiæ imꝑfectæ aſpectus ꝓhibetur, tũc enim planete in his ſunt cõſtituti ſignis, quæ in una dũtaxat cõcordãt qualitate. Quartus aſpectus, cũ per quartã circuli partẽ diſtãt planetæ, hoc quidẽ fieri dinoſcitur, dũ triũ ſignorũ ſpaciũ inter planetas cõplere ꝑſpiciatur, Aſpectus diſcordiæ atq; inimicitiæ imꝑfecte nominatur, ſi planetæ quidẽ ſignis diſtãt aduerſis, ſed nõ oppoſitas tenẽt partes. Trinus aſpectus, cũ ꝑ tertiã circuli partẽ

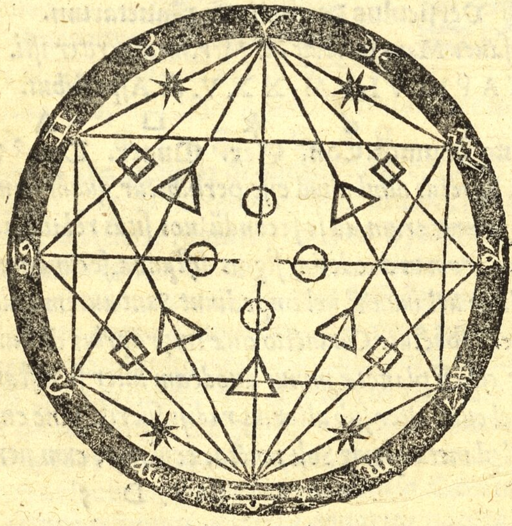

diſtabũt planetæ, id tamẽ accidere inuenimus, ſi arcus p̄ planetas interceptus quatuor clauſerit ſigna, hic amicitiã patẽtem & cõcordiã notat perfectã, eo q̃ planetæ in utraq; qualitate cõcordantia poſſidẽt ſigna. Oppoſitus tandẽ aſpectus dũ planetas in oppoſitis cernimus locis, & ſex ſignorũ exiſtit diſtãtia, aſpectus inquã inimicitiæ ac diſcordiæ p̄fectæ cẽſetur. Eſt præterea aſpectus duplex, alter dexter, alter ſiniſter. Dexterũ quidẽ dicimus, cũ Luna planetã poſt ſe reſpexerit, hic ſiniſtro fortior p̄hibetur. Siniſtrum uero, dũ Lũa planetam ante ſe aſpexerit, ut patet in figura præſenti.

CAPITVLVM. XXVI. & ultimum, de uentis.

Flant Subſolanus, Vulturnus & Eurus ab ortu,
Atq; die medio, Nothus & Affricus Auſter.
Ciranus occaſu, Zephirus Fauonius conflant.
Aſt Aquilo Chorus Boreas Septemq; trione.

¶ Declaratio/ Vñ vẽtus ſecundũ Ariſtot. diff nit̃ ſic/ Eſt exaltatio calida ꝛ ſicca/ ſiue vapoꝛ calid⁹ ꝛ ſicc⁹/ que verba ſic intelligũt̃. Vẽtus eſt exaltatio calida ꝛ ſicca. i. aer agitat⁹ ſiue motus ab exaltatiõe calida ꝛ ſicca. Et ẽ notãdũ ſcd̃m Ariſto. q̃ vẽti ſũt quatuoꝛ magis p̄cipales ſcȝ Borealis q̇ dicit̃ aparthias/ auſtralis q̇ dicit̃ Noth⁹ oꝛiẽtalis q̇ dicitur appolliarts/ occidẽtalis q̇ d̃ꝛ zephir⁹/ ꝛ alij minus p̄ncipales q̇ ſupꝛa ponũtur/ vẽti em̃ diſtinguũtur penes ſigna zodiaci/ ſed talia ſunt duodecim. vñ q̇libet vẽtus p̄ncipalis habet duos collaterales/ ſicut cũ Subſolano q̇ eſt in oꝛiente/ ponit̃ Vulturnus verſus meridiẽ. Ponit̃ Nothus cũ Affrico/ vt patet in textu.

CONTRA INVIDVM.

Liuide pone tuum tandem exitiale uenenum,
Non alium ledis, te furor iſte necat.

Cracouiæ per Hieronymum Vietorem. 1541.

BIBLIOTH: UNIV:
JAGELLONICAE